

az isteni álarcát öltik föl, akkor kell fölöttébb tartanunk az ördögtől". A könyv utolsó fejezete a felebaráti szeretetről szól. Boldog, aki munkálkodni véli magában az adakozó szeretetet. De vajon képesek vagyunk-e odafordulni a fogyatékoshoz, a cinikushoz, felvidítani a rosszkedvűt, megérteni az ellenséget, elfogadni a bosszantó főnököt, enni adni az idegennek? Ha igennel válaszolunk, akkor se verjük nagy dobra megbocsátó nagylelkűségünket — int C. S. Lewis —, hanem köszönjük meg, hogy Valaki minket is érdem nélkül szeretett, szeret. (*Harmat, 1995*)

SÁLI ERIKA

UMBERTO ECO: HAT SÉTA A FIKCIÓ ERDEJÉBEN

Eco legújabb tanulmánykötete hat Harvard-egyetemi előadását tartalmazza. A szerző maga ad magyarázatot a címbeli metaforára, mely végigvonul az egész kötetben: az erdő az elbeszélő szöveg, amelyben az olvasó útra kel. Kitaposott ösvényen halad, kedvtelésből lézeng, új ösvényeket tör, netán örökre eltéved. A fikció erdejébe az empirikus olvasó nem juthat be, ő csak a könyvek között talózhat, újra és újra fellapozva kedvenc műveit, mint azt Eco teszi évtizedek óta Nerval: *Sylvie*, Dumas: *A három testőr*, Shakespeare: *Hamlet* köteteivel. Akit a szöveg belépésre invitál, akinek együttműködését, adott enciklopédikus tudását a szöveg eleve indukálja, az a mintaolvasó, egy szövegen belüli entitás. A strukturalista, majd a hermeneutikai kutatások körében nem ismeretlen ez a fogalom —, nevezik implikált, ideális, vagy kódolt olvasónak is. „A szöveg lusta gépezet, amely az olvasótól várja el, hogy végezze el a munkája egy részét.” De hogyan kell olvasnunk ahhoz, hogy megfeleljünk ennek a feladatnak? Milyen jelekre, milyen tudásra alapozva ismerhetjük meg a minket sétára invitáló mintaszerzőt, akinek megismerése — Eco szerint — a szöveg megértését jelenti?

Az empirikus világot és a fikciót egyaránt narrativizálva értelmezzük, így empirikus világlátásunkat meghatározza a fikció erdejében tanult tájékozódásunk. Előbb válunk mintaolvasókká, s csak azután keressük az adott narratíva igazolását a való világban, sokszor téves ösvényen haladva, mert nem értettük meg a szöveg elvárásait. A narrativitás a lehetséges világek közös értelmezési stratégiája. Az empi-

rikus világban ennek révén „tökéletesítjük képességünket múlt- és jelenélményünk struktúrálására”. A természetes narráció (egy újsághír) és a mesterséges narráció (egy kitálat univverzum) között a metanarratív jelek nem mindig tesznek különbséget. Az ebből származó bonyodalmaakra Eco számos személyes példát említ, olvasmányos történetei által beavatva minket az elbeszélés rejtelmeibe.

A valóság és a fikció erdejében egyaránt eltéved a mai vándor. Eco vezetésével azonban megtanuljuk élvezni a bolyongást: a szerző olyan szövegek erdejébe vezet el saját tanulmánykötetének mintaolvasóit, melyek kalandos együttműködésre hívnak a fikció és a valóság viszonyának kibogozásában, a narráció eszközeinek helyes értelmezésében, illetve a fikcionális idő és tér szó szerinti feltérképezésében. (*Európa Könyvkiadó, 1995*)

CSERESNYÉS DÓRA

MÁRTON ÁRON EMLÉKKÖNYV MÁRTON ÁRON ÍRÁSAI ÉS BESZÉDEI

1989 februárjában a hatóságok közbelépése meggátolta, hogy Kolozsvárott megünnepelhessek Márton Áron püspökké szentelésének ötvenedik évfordulóját. Idén viszont már semmi akadályja nem lehetett annak, hogy az erdélyi egyházmegyében és azon kívül is megemlékezzenek a szentéletű püspök születésének századik évfordulójáról. Erre az alkalomra jelent meg két könyv: a *Márton Áron emlékkönyv*, valamint *Márton Áron írásai és beszédei* címmel egy karcsú, de sokat mondó válogatás.

Az emlékkönyvet szerkesztő Marton József, gyulafehérvári teológiai tanár, történész és levéltáros kiváló munkát végzett: sikerült egyensúlyba hoznia az ünnepi alkalmakra készült beszédeket a kortörténeti dokumentumokkal, az adatolt tanulmányokat a versekkel, lírai emlékezésekkel, s a gazdagságot fokozza a kötet végén közölt igen részletes élet- és korrajzi adattár, a gyulafehérvári püspökök névsora a kezdetektől máig, valamint harmincnál több fénykép. Az ajánlás és a szerkesztői előszó után a kötetet Márton Áron emelkedett püspöki beköszöntő szózata nyitja, amelyet 1939 márciusában Kolozsvárott mondott el. Az írások első blokkjában az emlékezéseken és korabeli köszöntéseken, elemzéseken keresztül Márton Áron életének egyes szakaszaira láthatunk rá: Domokos Pál

Péter a családot és gyermeket, Marton József a gyulafehérvári szeminaristát, Szalay Jeromos és Miskolczy Dezső az energikus lelkipásztort állítják elénk, Kacsó Júlia az utolsó, betegen töltött évekről ír, négy írás pedig a püspök 85 évesen bekövetkezett halála idején született: a balázsfalvi román görög-katolikus érsek részvétnyilvánítása, a ravatalnál elmondott beszéd, a püspök-utód Jakab Antal körlevele, Jakubinyi György írása. Ez utóbbi a „hegy” metaforáját bontja ki igen szép elmélkedésben: „a hegy mindig a földön áll, a hegy mindig az égbe meríti arcát”. A következő csoportban Marton Áron egykori közeli (civil) munkatársainak: Venczel Józsefnek, György Lajosnak és Bethlen Györgynének egykor folyóiratokban közölt tanulmányai kaptak helyet, s ezek azt a magas színvonalat és sokoldalúságot idézik, ami a püspök lelkipásztori munkájában, életpéldájában, nevelő rendszerében, ifjúság körében végzett tevékenységében már a harmincas-negyvenes években kibontakozott. A harmadik csoportba kerültek a püspök közeli, főként egyházi munkatársainak (irodaigazgató, helynök, szemináriumi spirituális, rendi előljárók, lapszerkesztő), a jelenlegi magyar püspököknek, a balázsfalvi görög-katolikus érseknek, RMDSZ-elnöknek sokszor megvilágító erejű megemlékezései, végül egyháztörténeti-művészettörténeti tanulmányok következnek a püspöki székhelyről, az egyházmegye nevelő püspökeiről, az ötvenes évekbeli egyházi ellenállásról. A könyv hallatlan gazdagságából itt csak két gondolatot emelek ki, ami visszavisszatér az írásokban. Az egyik: a biztató életöröm és gyakorlatiaság, ami Marton Áront nemcsak fiatalon, hanem meghurcolt püspökként is jellemezte. A másik, hogy a „hegy”, a „katedrális” hasonlókat mellett legalább olyan fontos, hogy Marton Áron példája emberközeli, személyes, bármelyikünk számára követhető és követendő. Sem a hegy, sem a katedrális nem bénít, hanem Istenhez emel. (*Gloria Kiadó, Kolozsvár, 1996*)

A *Marton Áron püspök írásai és beszédei* című válogatott gyűjteményt gyulafehérvári kispapok állították össze Marton József és Nemes István szerkesztésében. Több céljuk is volt: a püspök szellemiségét saját írásain keresztül közel hozni a mai olvasóhoz, ezen keresztül bátorítást adni, valamint eddig ismeretlen és kiadatlan levéltári dokumentumok segítségével

vel a történelem iránt érdeklődőknek izgalmas forrásokot feltárni. „Az a Marton Áron, aki ezekből a hivatalos és személyes levelekből, alkalmi beszédekből, tiltakozó iratokból szól hozzánk, nem más, mint egy küzdő fogly, egy »politizálásra« kényszerített ember. ... »Politikája« a Jézus Krisztusé: nem hivatászerűen politizál, hanem állást foglal az igazság, hit, remény és szeretet oldalán” — írja bevezetőjében Nemes István, s hozzáteszi: „mellőz minden diplomatikus mellébeszélést, szókimondó, kategorikus, s ha kell, szent és jogos haragját sem restelli feltárni az érintettek előtt”. Az első ciklus az egykori fiatal publicista válogatott cikkeit közli az Erdélyi Iskolából és az Erdélyi Tudósítóból a világnézetű függetlenség, a sajtó, a marxizmus, a pedagógia, a szociális igazságosság, a katolikus öntudat ma is aktuális kérdéseiről. A következő a szemináriumok hallgatóihoz és az ő védelmükben szóló néhány beszédet és írást tartalmaz, azután következnek a szorosabban egyházi vonatkozású írások: körlevelek kritikus helyzetekben és években (1945, 1948, 1949, 1955), szolidáris és tiszteletteljes megemlékezések és üdvözlések unitárius, ortodox és zsidó egyházi vezetők beiktatási évfordulóján, temetésén. Talán a legérdekesebb írások a negyedik ciklusban vannak, *Marton Áron és az állam* címmel: közös püspöki memorandum, levelek állami vezetőkhez, a cenzúra által visszatartott körlevelek, beszédek. A függelékben Marton József az egykori falustársai által „fogoly úr”-ként emlegetett püspök egyéniségének fejlődését vázolja, Huber József Marton Áron utolsó éveit, betegségét és halálát írja le, Léstyán Ferenc pedig egy 1978-ban, a negyven éves püspöki jubileumon írt beszédét adja közre, amiben fénylő csillagként köszönti püspökét. A mai magyarországi olvasó a kötetet forgatva újra meg újra emberközlelől és némileg sóvárogva csodálkozhat rá arra, amit főbb vonalaiban már eddig is ismert: az önigazolással palástolt megalkuvásokat nem vállaló, okos helyzetismerettel felvértezett, az illő-kellő hangot mindenkivel megtaláló és távlatos elképzelésekkel megáldott egyházi vezetői magatartásra, amely évtizedeken át képes volt a kelet-európai átlagnál jóval tisztábban megtartani az erdélyi katolikusok erkölcsi tartalékait személyes és intézményes formában egyaránt. (*Gyulafehérvár, 1996*)

MOHAY TAMÁS

SOMMAIRE

REINHOLD STECHER:	Construisez des routes!
BALÁZS BARSÍ:	„Notre salut est objet d'espérance”
MARGIT FEISCHMIDT:	Le retour des Fêtes
TAMÁS MOHAY:	Fragments à propos de la Fête
HUGO RAHNER:	L'homme qui joue
JÁNOS BOÓR:	Comment j'ai vécu la Révolution de 1956
OTTO PÖGGELER:	Heidegger et Bultmann: philosophie et théologie
ÉVA CS. GYÍMESI:	La Nation et le Christianisme dans les essais de Babits

INHALT

REINHOLD STECHER:	Bahnt ihm die Strassen
BALÁZS BARSÍ:	„Denn auf Hoffnung sind wir gerettet”
MARGIT FEISCHMIDT:	Die Wiederkehr der Feste
TAMÁS MOHAY:	Fragmente zum Feste
HUGO RAHNER:	Der spielende Mensch
JÁNOS BOÓR:	Wie ich die Revolution von 1956 erlebte
OTTO PÖGGELER:	Heidegger und Bultmann: Philosophie und Theologie
ÉVA CS. GYÍMESI:	Die Nation und das Christentum in den Essays von Babits

CONTENTS

REINHOLD STECHER:	Build roads!
BALÁZS BARSÍ:	„Our redemption is in hope”
MARGIT FEISCHMIDT:	The returns of feasts
TAMÁS MOHAY:	Fragments about feasts
HUGO RAHNER:	Homo ludens
JÁNOS BOÓR:	My experiences of 1956
OTTO PÖGGELER:	Heidegger and Bultmann: philosophy and theology
ÉVA CS. GYÍMESI :	Nation and Christianity in the essays of Mihály Babits

Főszerkesztő és felelős kiadó: LUKÁCS LÁSZLÓ

Szerkesztőség: BITSKEY BOTOND, HORÁNYI ÖZSÉB, KISS SZEMÁN RÓBERT, MORVAY EDIT
Szerkesztőbizottság: BÉKÉS GELLÉRT, KALÁSZ MÁRTON, KENYERES ZOLTÁN, MOHAY TAMÁS, NAGY ENDRE,
POMOGÁTS BÉLA, RÓNAY LÁSZLÓ, SZÖRÉNYI LÁSZLÓ, VÁRNAI JAKAB

Indexszám: 25 921 HU ISSN 0042-6024; Nyomás: VESZPRÉMI NYOMDA RT ; Felelős vezető: Erdős András vezérigazgató
Lapunk megjelenését a József Attila Kulturális és Szociális Alapítvány, a Nemzeti Kulturális Alap és a Soros Alapítvány támogatja
Szerkesztőség: Budapest, V., Kossuth Lajos u. 1. III. lh. II. em. Telefon: 117-7246; telefax: 117-7682. Kiadóhivatal: Budapest, V., Kossuth Lajos u. 1. I. lh. I. em. Tel.: 117-3661. Postacím: 1364 Budapest, Pf. 111. Internet cím: <http://communio.hcbc.hu/vigilia> /E-mail cím: vigilia@hcbc.hu. Előfizetés, egyházi és templomi árusítás: Vigilia Kiadóhivatala. Terjeszti a Magyar Posta, a HIRKER Rt., az NH Rt. és alternatív terjesztők. A Vigilia csekk számla száma: OTP. VII. ker. 11707024—20373432. Előfizetési díj: 1 évre 1000, — Ft, fél évre 500, — Ft, negyed évre 250, — Ft egy szám ára 95, — Ft. — Előfizethető külföldön a KKV-nál (H-1389 Budapest, POB 149.) vagy az Inter-Europa Bank Rt-nél (1053 Budapest, Szabadság tér 15.) vezetett 11100104—1971941402 sz. számláján. Ara: 35, — USD vagy ennek megfelelő más pénznem/év.
SZERKESZTŐSÉGI FOGADÓÓRA: KEDD, CSÜTÖRTÖK 10—14 ÓRA. KÉZIRATOKAT NEM ŐRZÜNK MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA.

Ára: 95 Ft

VIGILIA

SZEMLE

KARL RAHNER	Kedves Rahner atya!
THOMKA BEÁTA	Mészöly Miklós
NYÍRI TAMÁS	A keresztény ember küldetése a világban
NÉMETH G. BÉLA	Kérdések és kétségek
PÓR JUDIT	Lóhátton Rómában
NAGY GÁSPÁR	Augusztusban, Ludvík Jahn nyomában
SCHEIN GÁBOR	Elhangolás
BODNÁR DÁNIEL	Fekete gitár
FRIEDRICH IOHN	Die Predigt Meister Eckharts. Seelsorge und Häresie
BALASSA PÉTER	A bolgár kalauz
HAJDÚ FERENC	Füvek némasága
C. S. LEWIS	A szeretet négy arca
UMBERTO ECO	Hat séta a fikció erdejében
■	Márton Áron emlékkönyv
■	Márton Áron írásai és beszédei
A SZEMLÉKET ÍRTÁK	Cseresyés Dóra, Kosztolánczy Tibor, Kulcsár Szabó Zoltán, Liptai Csilla, Lőkös Péter, Mohay Tamás, Payer Imre, Révüti Károly, Sáli Erika, Schein Gábor, Tarján Tamás

KÖVETKEZŐ SZÁMAINKBÓL

- Ezeréves a magyar szerzetesség: múlt és jövő
- Egyház és közösség, közösségek az egyházban
- Műveltségpszemény, nevelés, iskola az ezredfordulón
- Márai Sándor ismeretlen írásaiból